

FRÁSÖGN

af fundi Evrópuráðsþingsins í Strassborg 1.–5. október 2012.

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn þau Þuríður Backman formaður og Birkir Jón Jónsson, auk Vilborgar Ásu Guðjónsdóttur ritara. Helstu mál á dagskrá voru almenn viðmið við skilgreiningu á pólitískum fanga, skuldbindingar Rússlands gagnvart Evrópuráðinu, tengslin milli utanríkisstefnu og mannréttindaverndar, þátttaka kvenna í stjórnmálum og árleg umræða um starfsemi Efnahags- og framfarastofnunar Evrópu (OECD). Þá fóru fram utandagskrárumræður um ástandið í Sýrlandi.

Í opnunarræðu sinni kallaði forseti þingsins, Jean-Claude Mignon, eftir frjálsum skoðanaskiptum við Rússa í tilefni af óróleika innan þingsins vegna skýrslu eftirlitsnefndar þess um það hvernig Rússland hefur staðið við skuldbindingar sínar gagnvart Evrópuráðinu. Þá benti hann á brýna þörf fyrir viðbrögðum við þeim pólitíska og lýðræðislega óstöðugleika sem hefur skapast fyrir botni Miðjarðarhafs og í nágrenni þess, með sérstakri vísan í ástandið í Sýrlandi. Mignon ræddi einnig um arabíska vorið og benti á að nú þegar nýjar ríkisstjórnir í viðkomandi ríkjum stæðu í stórfelldum endurbótum þyrfti að huga betur að jafnrétti kynjanna, stöðu trúar innan ríkisins og virðingu fyrir mannréttindum og frelsi allra, án mismununar. Mignon varaði einnig við auknu umburðarleysi og útbreiðslu róttækra hugmynda sem væru raunveruleg ógn við lýðræðið. Í kjölfar opnunarræðu Mignon var franski þingmaðurinn, René Rouquet, útnefndur varaforseti þingsins, en hann var einn í framboði.

Fundurinn samþykkti ályktun um það hvernig Rússland hefur staðið við skuldbindingar sínar gagnvart Evrópuráðinu. Í ályktuninni er ákveðnum lýðræðisumbótum í Rússlandi fagnað en jafnframt er vakin athygli á nýlegum ákvörðunum og aðgerðum sem Evrópuráðsþingið telur mjög varhugaverðar. Þar eru nefnd sérstaklega lög sem herða verulega refsingar vegna meiðyrða og lög sem gefa ríkinu aukna stjórn á aðgengi almennings að upplýsingum á internetinu, til viðbótar við breytingar á lögum um fundafrelsi og lögum um frjáls félagasamtök. Loks er tveggja ára fangelsisdómur meðlima Pussy Riot hópsins harðlega gagnrýndur og kallar þingið eftir því að hópurinn verði tafarlaust leystur úr haldi. Önnur áhyggjuefni eru meðal annars annmarkar við tvennar þingkosningar og tvennar forsetakosningar í landinu síðastliðin fimm ár, skortur á frelsi fjölmiðla, árásir gegn stjórnarandstæðingum, ósjálfstæði dómstóla, staða mála í Norður-Kákasus, og árásir gegn samkynhneigðum, tvíkynhneigðum og transfólki. Þingið metur það svo að þróun mála á komandi mánuðum muni ráði úrslitum um lýðræðislega framtíð Rússlands, og kallar eftir því að rússnesk stjórnvöld geri ákveðnar ráðstafanir til að betrumbæta fjölflokkalýðræði, réttarreglur og stöðu mannréttinda í Rússlandi.

Á fundi laga- og mannréttindanefndar þingsins kynnti hollenski þingmaðurinn Pieter Omtzigt úr flokki kristilegra demókrata minnisblað um mál Geirs H. Haarde fyrir landsdómi, en Omtzigt var skipaður framsögumaður skýrslu um aðgreiningu pólitískrar ábyrgðar og refsíábyrgðar í desember 2011. Omtzigt dró í efa að þjóðþing væri rétta stofnunin til að starfa sem ákærvald og lýsti yfir efasemdum um stofnanafyrirkomulag landsdóms og málaferlið sjálft. Þuríður Backman tók til máls og vakti athygli á því að landsdómsferlið væri byggt á lögum frá 1963 og að Alþingi hefði fylgt lögnum af nákvæmni og gætt þess að gera aðeins nauðsynlegar ráðstafanir. Mál Geirs H. Haarde hefði verið fyrsta mál landsdóms og Alþingi hefði tekið hlutverk sitt mjög alvarlega. Nokkrar umræður fóru fram um málið og sagði Þuríður að hún mundi koma athugasemdum sínum á framfæri við framsögumann áður en skýrslan yrði fullunnin og lögð fyrir þingið.

Edmond Panariti, utanríkisráðherra Albaníu og formaður ráðherranefndar Evrópuráðsþingsins, ávarpaði því næst fundinn og greindi frá þróun helstu áhersluatriða

albönsku formennskunnar frá síðasta þingfundi. Forseti Albaníu, Bujar Nishani, ávarpaði einnig fundinn og lýsti meðal annars yfir stuðningi Albaníu við aðild Kósóvó að Evrópuráðinu.

Þingið staðfesti stuðning sinn við almenna skilgreiningu á pólitískum fanga sem var sett fram af óháðum sérfræðingum árið 2001. Við það tilefni kallaði þingið jafnframt eftir því að öll aðildarríki þess endurmætu mál meintra pólitískra fanga, og beittu við það nýju viðmiðunum, og létu viðkomandi fanga lausa eða færu með mál þeirra aftur fyrir dóm, eftir því sem ætti við.

Í ályktun sinni og tilmælum um tengslin milli utanríkisstefnu og mannréttindaverndar kallaði þingið eftir því að aðildarríki þess legðu sig fram við að tryggja að samræmi væri milli þeirra lögmála sem ríkin hafa einsett sér að fylgja á sviði mannréttinda og lýðræðis og framferðis þeirra við framkvæmd utanríkisstefnu og alþjóðlegra samskipta. Þingið kallaði einnig eftir því að þjóðþing hvettu til aukinnar þátttöku þingmanna í starfsemi alþjóðastofnana, og stofnuðu nefndir og undirnefndir á sviði mannréttindamála.

Forseti Moldavíu, Nicolae Timofti, ávarpaði þingið og kallaði meðal annars eftir því að sjálfstjórnarhéraðið Transnistria yrði aftur sameinað Moldavíu. Hann sagði að átökin á svæðinu ógnuðu þjóðaröryggi Moldóva, drægu úr efnahagsþróun og sundruðu samfélaginu.

Ángel Gurría, framkvæmdastjóri Efnahags- og framfarastofnunar Evrópu (OECD), ávarpaði fundinn og varaði við því að lengd og dýpt efnahagskreppunnar ógnuðu félagslegri samheldni um allan heim. Hann lagði áherslu á nauðsyn þess að koma í framkvæmd kerfislægum endurbótum og að pólitísk stefnumótun næði til allra stefnuflokka. Í umræðu þingsins um starfsemi OECD lýsti það yfir stuðningi sínum við forgangsverkefni stofnunarinnar, og kallaði jafnframt eftir stefnum sem styddu við atvinnusköpun og hjálpuðu þeim varnarlausustu með markvissum áætlunum og fjárfestingu í kunnáttu og menntun. Þá kallaði þingið eftir því að regluverk ríkja, sem og alþjóðleg regluverk, tryggðu að starfsemi fjármálastofnana væri heiðarleg og réttmæt. Þingið fagnaði loks ákvörðun OECD um að auka samstarf sitt við þau Arabaríki sem vinna nú að lýðræðisumbreytingum og lýsti yfir þeirri von sinni að í ferli Rússlands að fullri aðild að OECD yrði tekið á viðeigandi lýðræðisþáttum.

Þingið fjallaði um lágt hlutfall kvenna meðal þingmanna aðildarríkja þess og samþykkti ályktun sem hvetur aðildarríki til að ráða bót á ójafnvæginu. Meðal þess sem þingið leggur til er að ríkin tryggi að framboðslistar stjórnmálaflokka hafi viðunandi hlutfall af kvenkyns frambjóðendum, að lágmark 40% af því kyni sem sé í minnihluta sé í stjórnunarstöðum á öllum stigum stjórnkerfisins og að fjölmiðlar gæti kynjajafnræðis við úthlutun á tíma til frambjóðenda fyrir kosningar. Loks hvetur þingið til að kynjajafnræðis sé gætt innan sjálfs þingsins, bæði innan framkvæmdastjórnar þess og nefnda, sem og innan flokkahópa.

Af öðru sem var samþykkt á þinginu má nefna ályktun um aukna þátttöku í og aukið gegnsæi og eftirlit með kosningum í aðildarríkjum Evrópuráðsins, ályktun sem hvetur ríkisstjórnir Evrópu til að tryggja réttinn til að stofna og reka einkaskóla sem hluta af almenna menntakerfinu, ályktun sem styður tillögur Evrópusambandsins um skattlagningu fjármálaviðskipta og ályktun um frelsi háskóla til að stjórna sjálfir fyrirkomulagi náms og rannsókna. Þá samþykkti þingið siðareglur fyrir þingmenn sem snúa einna helst að því að koma í veg fyrir pólitískt hygl og hagsmunaárekstra.

Loks fordæmdi þingið mannréttindabrot í Sýrlandi, sem að mati þess jaðra við að vera glæpir gegn mannkyni, og kölluðu eftir því að Evrópa sýndi samstöðu með fórnarlömbum atakanna sem og nágrannarríkjum Sýrlands. Þingmenn kölluðu jafnframt eftir því að öryggisráð Sameinuðu þjóðanna stæði fyrir lokun á lofthelgi Sýrlands, að aðgengi hjálparstarfsmanna inn í Sýrland yrði tryggt og að vopnahléi yrði komið á. Forseti þingsins fordæmdi einnig morð á tyrkneskum borgurum af völdum sprengikúlna sýrlenska hersins við landamæri ríkjanna tveggja, hvatti til stillingar og að alþjóðalögum yrði fylgt.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins og á vefsvæðinu www.assembly.coe.int